

ศิลปะเพื่อคนพิเศษ

★ 5 มิ.ย. 52 13.24 น. อ่าน 2,636 ครั้ง

โดย : ชาธิป สุวรรณทอง

เปิดการรับรู้ สัมผัสโลกของ เด็กพิเศษ เปลี่ยนความป่วยไข้ ให้กลายเป็นทัศนคติที่ต้องแก้ไข ใช้ศิลปะช่วยเปิดทาง ลดช่องว่างในสังคม

ความแตกต่างทางพฤติกรรมที่ผิดแผกจากคนทั่วไป การแสดงออกทางอารมณ์ที่บางครั้งยากจะเข้าใจ ยึดคนเดียว หัวเราะคนเดียว ร้องตะโกนอย่างไม่มีเหตุผล รังไปมาไม่หยุด เป็นความต่างที่ทำให้หลายคนอยากถอยห่างเมื่อพบพาน 'คนพิเศษ' แต่ไม่ใช่เรื่องยากหากจะเปิดใจยอมรับความต่างและใช้ 'ศิลปะ' เป็นสื่อในการอยู่ร่วมกัน

หลายคนคงยังไม่ลืมอาการ 'เจอเพื่อนกลางอากาศ' ของ สายัณห์ ดอกสะเดา ดาวตลก คนพิเศษกับอาการเหม่อมองบนท้องฟ้าและสนทนากับเพื่อนที่มีแต่เจ้าตัว ที่มองเห็น

หากเทียบกับมาตรฐานพฤติกรรมของคนทั่วไป ปรากฏการณ์เพื่อนในอากาศของสายัณห์ อาจเรียกได้ว่าแตกต่าง แปลกแยก บิดเบี้ยว หรือผิดเพี้ยน แต่หากมองในอีกมุม ความ

แตกต่างเหล่านั้นไม่เคยทำร้ายใคร ตรงกันข้ามสายัณห์กับความ เป็นเขากลบสร้างรอยยิ้มและเสียงหัวเราะให้กับคน ทั้งประเทศ

แม้จะแตกต่างจากคนอื่น ๆ แต่ 'คนพิเศษ', 'คนที่มีความต้องการพิเศษ' หรือ 'คนที่มีความสามารถพิเศษ' เรียกได้ว่าห่างไกลจากคำว่า 'ด้อยความสามารถ' เพราะความสามารถพิเศษที่มีอยู่ในตัว เช่น ความสามารถในการคำนวณปฏิทินล่วงหน้า ความสามารถในการจดจำรายละเอียด ความสามารถในการเรียกคืนความจำระยะยาว ความสามารถในการทำสิ่งเดิมซ้ำๆ โดยไม่เบื่อหน่าย ซึ่งคน 'ปกติ' อาจทำไม่ได้หรือทำได้ดีไม่เท่า เพียงแต่ความสามารถเหล่านั้นอาจจะแตกต่างจากมาตรฐานที่ยอมรับกันทั่วไป

"เราจะเรียกว่าคนต้องการความช่วยเหลือพิเศษก็ต่อเมื่อความต่างอันนั้นทำให้เขาได้ผลกระทบในสังคม มีทั้งที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคและแบบไม่ได้เป็นโรคก็มี จริงๆ อาจจะเป็นแค่ความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน อาจจะเป็นแค่ 'ความต่าง' แต่เราไปมองว่ามันเป็นปัญหาแล้วเราก็แสดงออกไปในแบบที่เรารู้สึกมันก็เป็นปัญหา" พญ.พัชรินทร์ สุนทรธำภรณ์ ณ พัทลุง ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปะฮิวแมน เซ็นเตอร์ ระบุ

จึงไม่ใช่ความ 'เจ็บไข้ได้ป่วย' ของคนพิเศษ แต่เป็นความไม่เข้าใจหรืออคติจากคน 'ปกติ' ที่สร้างเส้นแบ่งของความแตกต่างขึ้นในใจ

"สิ่งที่เราพยายามสื่อสารก็คือ ทุกคนก็ต่างกันทั้งนั้น จะผิดปกติหรือไม่ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นปัญหาในการอยู่ร่วมกัน ถ้าจะเรียกว่าเป็นโรคก็ให้เป็นเรื่องของหมอรักษาไป แต่ทำไมต้องมองว่าผิดปกติแล้วถอยออกมา นี่เป็นปัญหาเรื่องทัศนคติ" พญ.พัชรินทร์ กล่าว

"เขารับรู้ได้นะ เวลาที่มีคนเห็นเขาแล้ววงะ หรือเดินหนี" เป็นความเห็นจาก จุมพล ชินะประพัฒน์ ศิลปินร่วมสมัยที่ทำงานร่วมกับเด็กพิเศษมายาวนาน

ประสบการณ์ทำงานกับเด็กพิเศษทำให้จุมพลมองว่า 'การตัดสินล่วงหน้า' คือปราการด่านแรกที่ทำให้คนพิเศษถูกกั้นให้อยู่นอกขอบข่ายแห่งการยอมรับ

"บางคนอาจจะรู้สึกว่าคุณพวกนี้น่ากลัว กลัวว่าเขาจะทำร้าย นั่นคือการคิดไปก่อน จริงๆ แล้วคนพิเศษส่วนใหญ่น่ารัก ใจดี น้อยมากที่จะเกิดการทำร้าย แต่พอเราคิดไปก่อนก็เกิดการแสดงออกไปก่อน เช่น เดินหนี วิ่งหนี หรือแสดงความรู้สึกที่ไม่ดีออกไป ซึ่งคนพิเศษเขารับรู้ได้นะว่าทำไมเห็นฉันแล้วต้องวิ่งหนี เขารับรู้ได้ เพราะเขาก็มีความรู้สึกเหมือนเรา บางเรื่องอาจจะไม่เท่าเรา แต่บางเรื่องเขาเหนือเรา"

จุมพล มองว่า การ 'เปิดใจ' เป็นการเริ่มต้นที่ดีเพื่อจะเข้าใจและอยู่ร่วมกับคนพิเศษ ไม่ใช่ทุกคนที่มีหน้าที่หรือความสามารถในการ 'รักษา' แต่อย่างน้อยเพียงแค่การพยายามทำความเข้าใจก็ช่วยได้ เพราะไม่เฉพาะครอบครัวแต่เป็นทุกคนในสังคมที่มีสิทธิจะร่วมนำพาคนพิเศษไปสู่ จุดที่ดีกว่าในฐานะเพื่อนร่วมโลกใบเดียวกัน

ขณะที่ปฏิกริยาแบบ 'ขอไม่ยุ่งดีกว่า' ที่หลายคนเลือกใช้เมื่อมีอันต้องปฏิสัมพันธ์กับคนพิเศษ เพียงเท่านั้นก็จัดเป็นอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงสำหรับคนพิเศษ

"การไม่ยุ่งดีกว่าก็คือการทำร้ายแล้วนะ ถ้าเขามีความรู้สึกดีๆ ให้คุณแต่คุณเดินหนีนี่คือการทำร้ายกันแล้วนะ แค่นี้ก็เจ็บแล้วนะ แค่นี้ยุ่งดีกว่าก็เสียหายแล้ว น่าจะเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน" ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปะฮิวแมน เซ็นเตอร์ พูดแทนคนพิเศษ

"ขอแค่ปฏิบัติกับเขาเหมือนคนธรรมดาทั่วไป เท่าๆ กับเรา ปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมได้ไหม ไม่ต้องวิ่งหนี ไม่ต้องกลัว แค่เปิดใจว่าทุกคนก็ต่างกัน แต่เป็นคนเท่ากัน แค่นั้นเอง" พญ.พัชรินทร์ สุรูป

'ศิลปะ' เพื่อคนพิเศษ

'ศิลปะ' เป็นเครื่องมือหนึ่งในการนำสิ่งที่ดีสู่ชีวิตคนพิเศษ ในต่างประเทศมีการใช้ศิลปะในการ 'บำบัด' มานานนับร้อยปี ทั้งสำหรับคนพิเศษหรือคนที่ได้รับผลกระทบจาก 'บาดแผล' บางอย่าง 'ศิลปะเพื่อการบำบัด' ตามความหมายเชิงวิชาการจึงเป็นองค์ความรู้ที่มีอะไรมากกว่าการปล่อยคนพิเศษไว้กับสี่และกระดาษ แต่ประกอบด้วยกระบวนการวิเคราะห์และกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการ 'นำไปสู่ที่ดีกว่า'

"ต้องเริ่มจากการเปิดใจ มองว่าอะไรคือความช่วยเหลือที่เขาต้องการ ถ้าเราพบแล้วว่าเด็กมีจุดไหนที่น่าจะได้รับความช่วยเหลือก็ค่อยมองหาเครื่องมือที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหา มาดูว่าเรามีเครื่องมืออะไรที่จะช่วยเขาได้บ้าง ซึ่งศิลปะก็เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง และถ้าเราจะใช้เครื่องมือที่เป็นการทำงานศิลปะเราจะเลือกใช้ศิลปะแบบไหนแล้ว แต่ปัญหาที่เห็น เช่น เด็กควบคุมตัวเองไม่ได้ ศิลปะที่หยิบมาเป็นเครื่องมือก็จะมีกระบวนการที่ช่วยให้เขาควบคุมตัวเองได้ มากขึ้น อย่างเช่น การวาดเส้น (Drawing) การให้เขาลากเส้นที่มีน้ำหนักอ่อน-แก่ การควบคุมน้ำหนักของดินสอก็จะช่วยให้สะท้อนกลับเข้าไปให้เขาควบคุมตัวเองในโหมด อื่นๆ ได้ด้วย" พญ.พัชรินทร์ กล่าว

"การวาดเส้นทำให้เขาสังเกต จดจ่อในการมองเห็นสิ่งที่เขาวาด อย่างการทำงานกับคนที่มีปัญหาเรื่องการควบคุมน้ำหนักมือในการวาดรูป บางครั้งเขาไม่รู้หรือทราบน้ำหนักแสงเงาเป็นอย่างไร เราก็บอกว่าย่นนี้สีอ่อนๆ ให้เขาเบาๆ มือหน่อย แรกๆ อาจจะทำได้ เขาอาจจะกดน้ำหนักแรงตลอด เราก็ต้องหาจังหวะให้เขา ลองบอกเขาว่าตรงนี้สีมันอ่อนนะระบายให้เบาลงได้ไหม จังหวะมันก็จะเกิด สิ่งเดียวกันนี้สามารถจะเอาไปประยุกต์ใช้กับการควบคุมตัวเองในเรื่องอื่นๆ ด้วย" จุมพล อธิบายการทำงานวาดเส้นกับคนพิเศษ

"แต่ทั้งหมดน่าจะเริ่มจากเราเปิดใจก่อน เข้าไปเรียนรู้ ทำความรู้จักว่า อะไรที่เป็นความต้องการของเขาที่เราสามารถช่วยได้ เช่น เด็กที่

มีปัญหาเรื่องการสื่อสาร ไม่รู้ว่าจะทักเพื่อนอย่างไร ไม่รู้ว่าจะผูกมิตรอย่างไร เขาอาจจะใช้วิธีการวิ่งเข้าไปแล้วก็ผลักเพื่อน พฤติกรรมนี้เป็นสิ่งที่เรามองว่าเขากำลังทำร้ายคนอื่น แต่ความที่เขาแตกต่างจากคนอื่น เขาอยากรู้จักแต่ทักไม่เป็น ถ้าคิดว่าเขาอยากทักทายแต่วิธีการไม่เหมาะสม เราจะช่วยเขาอย่างไร แนะนำอย่างไร สอนอย่างไร หรือถ้าไม่แนะนำจะหาวิธีหลีกเลี่ยงหรือป้องกันคนอื่น ๆ อย่างไร" จุมพล กล่าว

ฟังดูไม่ง่าย แต่ไม่ใช่ว่าคนที่ทำงานศิลปะไม่เป็นจะช่วยไม่ได้ เพราะศิลปะเป็นเครื่องมือหนึ่งแต่ไม่ใช่เครื่องมือเพียงหนึ่งเดียว ครอบครัวยังไม่คุ้นกับกิจกรรมวาดๆ เขียนๆ จึงใช้จะหมดหนทาง เพราะไม่ว่าดนตรี การทำอาหาร ปลูกต้นไม้ และอีกหลากหลายกิจกรรมล้วนสามารถประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือคนพิเศษ โดยไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการช่วยได้ทั้งนั้น

"ดนตรีก็สามารถช่วยได้หลายอย่าง ในดนตรีมันมีจังหวะ ท่วงทำนอง มีการเคลื่อนไหว เราก็มหาสิ่งที่เหมาะสมในดนตรีเข้ามาทำงาน เช่น อยากรู้ให้คนที่เราทำงานด้วยมีจังหวะของการเคลื่อนไหวที่ตีสั่นก็ใช้กิจกรรม ดนตรีมาเป็นเครื่องมือ เช่น การตะโกน การเปล่งเสียง อย่างกรณีเด็กบางคนเสียงไม่ชัด มีปัญหาเรื่องการพูด การสอนพูดฝึกพูดก็อาจจะยาก แต่ถ้าใช้ดนตรีจังหวะ ทำนอง เสียงดังค่อย ใช้ได้หมด..."

"...ไม่ต้องเป็นศิลปินก็ได้ ผมว่าทุกคนมีเครื่องมือ เครื่องมือของเราอยู่ในใจ ไม่ต้องเก่งศิลปะ แต่ขอให้รู้สึกดีกับเขาก็พอ อย่าไปคิดหรือมองเขาในเรื่องที่ไปไกลเกินกว่าสิ่งที่เราเห็น อย่าจินตนาการไปว่ามันต้องเลวร้าย แค่เข้าใจว่าเขาเป็นแบบนี้ แบ่งปันพื้นที่ให้พื้นที่หนึ่งหรือที่ยืน คนกลุ่มนี้ก็ไม่ต้องการอะไรมากไปกว่าการมีพื้นที่ให้เราได้อยู่ร่วมกัน" จุมพล สรุป

* เข้าใจคนพิเศษผ่าน 'หนัง'

ตั้งคำถามที่ว่า "ดูหนัง ดูชีวิต" ลองทำความเข้าใจ 'คนพิเศษ' ผ่านเรื่องราวบางส่วนของคนเหล่านี้ที่ถ่ายทอดลงบนแผ่นฟิล์ม ใน 'เทศกาลภาพยนตร์คนที่มีความต้องการ (สามารถ) พิเศษ 2552' กับ 10 ภาพยนตร์พิเศษ และ 4 ภาพยนตร์สั้น เพื่อสร้างความเข้าใจและเปิดพื้นที่ในสังคมเปิดพื้นที่ให้กับ 'คนพิเศษ' และหาหนทางอยู่ร่วมกับคนที่แตกต่างอย่างสร้างสรรค์

พบกับ 10 ภาพยนตร์ที่เล่าเรื่องราวของคนพิเศษในแง่มุมต่างๆ กัน อาทิ 'ดองกุ หนูน้อยเรียวรอยยิ้ม' เรื่องของเด็กชายผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา กับหน้าที่ความรับผิดชอบ ชอบอันเต็มเปี่ยมกับหน้าที่เสิร์ฟน้ำที่ต้องทำให้หลายคนหัวเราะไปกับมุมมอง อันใสบริสุทธิ์

หรือ 'Her name is Sabine' กับคำถามที่ว่าจะมีอะไรที่จะสำคัญไปกว่าการได้ใช้ชีวิตกับคนในครอบครัว ความสัมพันธ์ที่มีให้ระหว่างกันและกันล้วนสร้างกำลังใจให้กับคนที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มีความต้องการการช่วย

เหลือพิเศษ ทำให้เขาได้เห็นว่าเขายังมีคุณค่ากับการที่ได้มีชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ (รายการนี้มาพร้อมการพร้อมเสวนาพิเศษในหัวข้อ 'ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวกับการเยียวยาคนที่มีความต้องการพิเศษ')

นอกจากนั้นยังมี 4 ภาพยนตร์สั้นที่ 'พิเศษกว่า' อย่าง 'เด็กดีมี' เรื่องราวของมิตรภาพระหว่างเพื่อน ที่บ่อยครั้งถูกตีความให้บิดเบือนไปด้วยความไม่รู้ ไม่เข้าใจในเจตนาที่แท้จริง ความใสซื่อของเพื่อนที่เป็นออทิสติกจากเรื่องนี้จะสร้างมุมมองนิยามความรัก และมิตรภาพที่บริสุทธิ์ปราศจากกฎเกณฑ์และข้อกำหนดจากสังคม

'โอเร่' เรื่องของ นักศึกษาหนุ่มที่ได้ชื่อว่าเป็นออทิสติกกับการเดินทางครั้งสำคัญเพื่อ พิสูจน์ตัวเอง ความสนุกและรอยยิ้ม บวกกับการนั่งลุ้นเอาใจช่วยไปกับความสำเร็จจนตัวโค้งของคนในครอบครัว ทำให้รู้สึกได้ว่าพลังแห่งความรักของคนในครอบครัวช่างบริสุทธิ์และมีคุณค่า ที่สุดที่หลายๆ คนในสังคมอาจมองข้ามไป

'โรงเรียนของฉัน' ความต่างที่ไม่ถูกยอมรับจากสังคม ก่อให้เกิดมิตรภาพระหว่างเพื่อนที่เกเร ชอบโดดเรียน สร้างปัญหา กับเพื่อนที่ได้ชื่อว่าเป็นเด็กออทิสติก กรอบที่สังคมสร้างขึ้นอย่างแน่นหนาในใจ กลับสร้างมิตรภาพน้อยๆ ให้เกิดขึ้น ช่างสวนทางกับโอกาสที่เด็กจะได้รับการศึกษา

และ 'เพื่อนกัน' เรื่องราวมิตรภาพของเด็กออทิสติก 2 คนกับความสนุกไร้เดียงสาที่ไม่ต้องมีคำนิยามของความแตกต่างเข้ามาเกี่ยวข้อง คำว่า 'ออทิสติก' ไม่ได้จำกัดว่าชีวิตของเขาจะต้องหมดสนุก ในเมื่อเขาก็เป็นเด็กคนหนึ่ง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ใครล่ะที่เป็นคนสร้างมันขึ้นมา

"งานนี้จัดให้คนทั่วไปดู เป็นการฉายหนังที่นำเสนอเรื่องราวของคนพิเศษในแง่มุมต่างๆ ในสถานการณ์ที่ต่างกัน การปฏิสัมพันธ์กับคนพิเศษในรูปแบบที่แตกต่างกันพร้อมทั้งผลของมัน เพื่อให้คนทั่วไปได้เข้าใจคนพิเศษมากขึ้น" ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปะฮิวแมนเซ็นเตอร์ เจ้าภาพงานนี้ สรุป

เพราะสิ่งที่เขาเหล่านี้ต้องการไม่ใช่การถอยห่างอย่างหวาดระแวง ไม่ใช่สายตาที่มองมาอย่างเวทนา แต่เป็นความเข้าใจเท่าที่มนุษย์จะให้ได้

'เทศกาลภาพยนตร์คนที่มีความต้องการ (ความสามารถ) พิเศษ 2552' ระหว่าง 5-7 และ 11-13 มิถุนายน 2552 ณ ห้องออติทอเรีย

ชั้น 5 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร (สถานีรถไฟฟ้าสนามกีฬาแห่งชาติ) ระหว่างเทศกาลมีการเสวนาและการอบรมเชิงปฏิบัติการว่าด้วย 'คนพิเศษ' หลายรายการ สอบถามข้อมูลและสำรองที่นั่ง โทร.081-689-0074 หรือดู www.art4human.com

เรื่องที่เกี่ยวข้อง

สรุปข่าวภาค 07.00 น. วันพุธที่ 10 มิถุนายน 2552 10 มิ.ย. 52
08.25 น.

ที่ประชุม สช. เสนอ 3 แนวทาง แก้ปัญหาสุขภาพในพื้นที่
มาตาพุดและระยอง 9 มิ.ย. 52 19.25 น.

สถานการณ์โรคไข้ซิกนุกุนยาในจังหวัดตรังเริ่มคลี่คลาย 9 มิ.ย. 52
18.45 น.

++ (เปิดกรุ!) ของสะสม-ภาพวาดทรงคุณค่า! 6 มิ.ย.52 10.41 น.

 พิมพ์หน้านี้

 ส่งให้เพื่อน

Bookmark หน้านี้ด้วย:

ชอบไม่ชอบเรื่องนี้คลิกเลย

 ชอบ 0% ไม่ชอบ 0%

จำนวนคนโหวต 0 คน

[อ่านเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งหมด >>](#)